

NOVIČE

gospodarskih, obertnijskih in narodskih stvari.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XIII.

V Ljubljani v sredo 5. decembra 1855.

List 97.

Velika dnarna potrata pri malih kmetovavcih.

Že so naši listi večkrat omenili, da kmetje, ki nimajo velicega posestva, res po nepotrebnem leto in dan precej dnarja s tem potrosijo, da namest kónj za vprego nimajo raji volov ali tam pa tam krav, ktere se dajo tudi s pridom vpregati.

Kaj nek mora te napake krivo biti? Morebiti baharija? Gotovo le redko katerikrat, zakaj naši kmetje imajo preveč zdrave pameti, da bi s tem se bahali, da konj voz pelje ne pa vol. Jih je tedaj morebiti sram? Pri tem ali unem zna to biti. Ali čmu nas bo sram, ako ravno s tem kažemo, da znamo dobro rajtati, in da tisti, ki nosi drago suknjo, še za tega voljo ni nič bolj pameten ali bolj pošten — saj se tudi ne vé: ali jo je že kramarju plačal.

Čujmo, kaj neki prijatelj kmetijstva na Prajzovskem svojim rojakom o tem priporočuje; morebiti bojo njegove besede več zdale, kakor naše. Takole govori:

„Le nekaj moram našim kmetom prav na serce povedati, česar nič kaj prav ne porajajo, ker pa je vendar vredno, da bi natanko prevdarili, namreč da preveč tratijo vprežno moč.

Pogostoma se vidi, da imajo naši kmetje na pol več vprežne živine kakor je potrebujejo in da pri tem gospodarstvu le ostajajo za to, ker nikoli še niso prav prevdarili: ali bi se ne dalo z manjšim številom vprežne živine izhajati. Če zamore kmet enega konja ali dvoje volov manj imeti, je očitno, da se njegovi dohodki na leto naj manj za 150 ali 200 fl. povikšajo — in 200 fl. je že precej dnarja.

Včasih ima kmet z malim zemljišem 2 ali 3 vole. Da so ti za delo dosti močni, povžijejo več del klaje in slame, in kravica ali dvoje krav mora pa zraven stradati, da ni ne dosti mleka, ne masla pri hiši. Zakaj tak gospodar nima raji čvetero močnih krav? Če le prav z njimi ravna, bote zmiraj dve za vprego pripravne. V deželah, kjer je navada, da krave vpregajo, se vidijo prav lepe krave, ne le močne za delo, temuč tudi dobre za molžo. Pa skusi kaj tacega drugim kmetom priporočati, boš vidil, kako se bojo muzali. Le muzajte se, kolikor vam je drago; jez vam pa vendar rečem, da ne poznate svojega dobička! Poskusite in oči se vam bojo odperle! Saj skušnja to uči.

Ker so dan današnji potrebe na vse strani zmiraj večje, je dobro prevdarjati treba, kje se dá kakošen dobiček vloviti brez posebne premembe v gospodarstvu.

Tedaj še enkrat rečem: Poskusite, in zvedili bote, da sem vam dobro svetoval.“

Tako piše unanji kmetovavec. Kar je on rekel, podamo tudi našim gospodarjem v prevdarek.

Poduk za gospodarje,

kteri se pečajo z rejo kónj, zastran tega, kako naj se kobile za pleme in žrebéta redé in opravljajo, in kako naj se z njimi ravna, kakor tudi kako se naj napravljajo hlevi, ki so za-nje namenjeni.

(Dalje.)

§. 7. Klaja kobil.

Na klajo brejih kobil se mora skerbno gledati, ker ne služi samo za živež njim, temuč tudi za tek in rast mladičev.

Ni treba, da bi se posebna klaja za-nje izbirala, vendar tečna naj bo in najboljše sorte. Spridena piča, kakor premočeno ali zatuhlo senó ni za pičo in škoduje zlo materi in mladiču.

Dobro zernje s senom in nesprideno slamo, poleti nekoliko trave, je najboljša piča za konje, ki so za pleme.

Najboljši in zdravju naj bolj tečni živež med žitom je oves, ki se dá v želodcu lahko prekuhati, pa tudi dobro redí. Zavoljo tega se prileže posebno brejim delavnim kobilam, kakor žrebec ob času spuščanja ne smé brez njega biti. Pa samo takrat dobro tekne, kadar ni prav nič spriden. Če je pa še presen (frišen), zatuhel ali plesnjiv, je brejim kobilam silno škodljiv in stori, da žrebe v maternem telesu pogine.

Ker ni vsak oves enako dober, naj se, da ga pravo mero dobí, na vago, pa ne na merico daje.

Med vso klajo je slama naj manj tečna, dasi ravno veljá ovsena slama kot dobra konjska kerma. S tretjino sená zmešana in v rezanco porezana ter zernju pridjana olajšuje prebavljanje želodca.

Trava je sicer prijetna konjem, pa manj tekne, manj redí in se brejim kobilam, ktere morajo tudi delati, manj prileže.

Namesti ovsa dajejo v nekterih krajih tudi drugo zernje zobati, turšico, rež, ječmen, čičerko, bob itd. Ako so bile breje kobile že pred take piče vajene, naj se jim tudi zdaj daje, pa vendar se mora, posebno rež in ječmen, vselej z veliko previdnostjo zobati dajati, ker rada napenjata in koliko druge nevarnosti rada delata. Brejim kobilam, ktere niso bile že pred take piče navajene, jo zobati dajati, se odsvetuje.

Pri konjih v kobiliščih mora trava na paši ali pokošena vsako drugo pičo namestovati. Kobile za pleme pa, ktere imajo samo zeleno pičo, se ne smejo za težke dela rabiti.

Od zelene piče na suho preskočiti in nasproti je nevarno in se mora z vso previdnostjo to storiti. Zakaj če se to mahoma zgodi in kobila ni bila na to pripravljena, se utegnejo začeti hude bolezni (zlasti kolike), ktere overajo rast mladiča v maternem telesu in so tudi materi nevarne.

Da se tega obvarujejo, se mora v jeseni, preden paša popolnoma mine, že 1 ali 2 tedna pred, kobilam zjutraj nekoliko sená dajati, opoldan in zvečer pa še trava pokladati, in na zadnje se mora tudi med to